

Ντίνος Κωνσταντινίδης: Λυρισμός και Πανδιατονικότητα

Αθανάσιος Ζέρβας

Η μουσική γλώσσα του κορυφαίου συνθέτη Ντίνου Κωνσταντινίδη αφενός αντανακλά την ισορροπία των ηχοδομημάτων του Μπαρόκ και του Κλασικισμού - (ισορροπία), η οποία συνίσταται στην ισοδιανομή και οικονομία των υλικών, στην αμεσότητα του περιεχομένου τους και στην τεκμηριωμένη μορφοπλαστικά απορρέουσα προοπτική, και αφετέρου στην ανάδυση και προβολή της εσωτερικότητας των δανεισμένων από την παράδοση μουσικών ψηγμάτων -ως τροφοδότες της συναισθηματικής φόρτισης και παρόρμησης- και της ορθολογικής τους οριοθέτησης. Στα έργα του ο Ντίνος Κωνσταντινίδης αναδεικνύει τα ποιοτικά στοιχεία, αλλά και τα αισθητικά κριτήρια εκείνα που ανάγουν την ορθολογικότητα και τη συναισθηματική παρόρμηση ως τα συστατικά σκέλη μιας ισόρροπης στάσης απέναντι στη μουσική δημιουργία, υπηρετώντας ταυτόχρονα τη φιλοσοφική και καταστατική υπόσταση της διττότητας της μουσικής τέχνης. Οι καλά υπολογισμένες συνθετικές επιλογές διασφαλίζουν τη ροή και συνδέουν άρρηκτα το μουσικό και ιστορικό παρελθόντα χρόνο με το παρόν και το μέλλον. Η «ηχητική πρώτη ύλη», που συνίσταται στα μουσικά ψήγματα της παράδοσης, αποτελεί το θεμελιώδες υπόβαθρο στα έργα του Ντίνου Κωνσταντινίδη, όπως εξάλλου και στα έργα όλων των μεγάλων μουσουργών, όλων των ιστορικών περιόδων και είναι αυτή (η πρώτη ύλη) που εντέλει καθορίζει τη διαχρονικότητα των ηχητικών αρχιτεκτονημάτων. Οι χειρισμοί επί των μουσικών στοιχείων, οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατά την επιτέλεση της δημιουργικής πράξης από τους συνθέτες περί της οικονομίας και ισορροπίας, άλλοτε δικαιώνουν την ιστορική προοπτική και άλλοτε την χλευάζουν -καθιστούν το έργο τέχνης διαχρονικό ή το αποδομούν. Η αντοχή στο χρόνο κάθε έργου τέχνης αποτελεί αντικειμενικό κριτήριο για το ίδιο το έργο τέχνης. Ο Ντίνος Κωνσταντινίδης είναι ένας από τους χαρακτηριστικότερους σύγχρονους συνθέτες ποιοτικής-έντεχνης μουσικής, ο οποίος, ενώ αξιοποίησε υποδειγματικά τα στοιχεία της μουσικής παράδοσης, τα επαναπροσδιόρισε μέσω περίτεχνων χειρισμών και τα εμπλούτισε με νέα ηχητικά στοιχεία, με αποτέλεσμα να αναστυλώσει την από καιρού διαρρηγμένη αντίληψη περί της μορφοπλασίας, επαναπροσδιορίζοντας ταυτόχρονα την αξιακή έννοια της μελωδίας και της ηχοχρωματικής της οντολογίας διαμέσου περίτεχνων ενορχηστρωτικών επιλογών. Επιπροσθέτως, ο συνθέτης ισορρόπησε και στοίχισε με φαντασία τις φυγόκεντρες τάσεις της «ορθής λογικής» και της «συναισθηματικής παρόρμησης» στα έργα του. Διαφορετικά διατυπωμένο, στα έργα του ο συνθέτης επέτυχε τη συνύπαρξη μεταξύ μελωδικο-αρμονικών και ρυθμικών γεγονότων που κατά την ακρόασή τους διεγείρουν γνώριμα συναισθήματα μέσω της αναπόλησης, της νοσταλγίας, της ανάμνησης -δηλαδή διεγείρουν λειτουργίες που έχουν ως βάση τη μνήμη, και τις οποίες (λειτουργίες) εξισορρόπησε με ορθολογικούς χειρισμούς και νέες τεχνικές που προεκτείνουν τη μνήμη και την τοποθετούν στον παρόντα χρόνο. Στη μουσική του Ντίνου Κωνσταντινίδη η διαπάλη για την επίτευξη της ισορροπίας μεταξύ μορφής και περιεχομένου είναι διάχυτη και διαρκής. Συχνά, ο εμπνευσμένος συνθέτης τιτλοφορεί τα έργα του με ιστορικούς όρους-τίτλους που αφορούν στα μουσικά γένη του Μπαρόκ και του Κλασικισμού, όπως κοντσέρτο, σονάτα, φαντασία, συμφωνία, αναδεικνύοντας το μουσικό ήθος της κατά περίπτωση μορφής. Η μορφή, όμως, χωρίς το περιεχόμενο δεν αντανακλά υποχρεωτικά ένα ολοκληρωμένο και ισόρροπο μουσικό δημιούργημα, δεν συνθέτει το όλον, δεν το διασφαλίζει ως έργο τέχνης. Στην περίπτωση του Ντίνου Κωνσταντινίδη, το μουσικό περιεχόμενο, δηλαδή η ουσία και η ενέργεια της κάθε μελωδίας, του κάθε ρυθμικού κυττάρου της κάθε αρμονικής ακολουθίας και τονικού υπαινιγμού, λειτουργεί ως η

παλλόμενη καρδιά μέσα σε έναν οργανισμό, όπως η ψυχή μέσα σε ένα σώμα -το περιεχόμενο έναντι της μορφής στα έργα του Ντίνου Κωνσταντινίδη αντιστοιχεί στο νέο έναντι του παλιού, τα οποία ο δημιουργός συγκεράζει -τα συνθέτει σε ένα γεγονός-, προάγοντας το μουσικό ήθος. Είναι σαν το νέο κρασί μέσα στο παλιό μπουκάλι, για να προκαλέσουμε και μία πλάγια αναφορά στη «Μουσική μας Μέθεξη».¹ Η μορφή και το περιεχόμενο στα διαχρονικά έργα τέχνης συνδέονται άρρηκτα, γεννούν το όλον. Μορφή και περιεχόμενο δεν διαχωρίζονται. Ο Κώστας Αξελός αναφέρει χαρακτηριστικά: «Μια μορφή είναι πάντα η μορφή ενός περιεχομένου και το λεγόμενο περιεχόμενο έχει την αντίστοιχη μορφή». Η τεχνική και αισθητική αρτιότητα στα έργα του Ντίνου Κωνσταντινίδη το αποδεικνύει περίτρανα!

Η έντονη προσωπικότητα του Ντίνου Κωνσταντινίδη, οι φιλοσοφικές του απόψεις και η εστιασμένη διαρκής προσπάθειά του περί μουσικής δημιουργίας και αισθητικής διαπέρασαν την πυκνή διαστρωμάτωση των σύγχρονων μουσικών ρευμάτων, το μοντερνισμό και τις ακόλουθες τάσεις 'ism' και αντάμειψαν την αποδοχή του έργου του από τους μουσικούς εκτελεστές και τις προσωπικότητες του αντικειμένου, αλλά και από το ακροατήριο. Ως γνωστόν, στη σημερινή εποχή ο μέσος ακροατής δεν συμπεριφέρεται, όπως ο παθητικός δέκτης προηγούμενων περιόδων που δεχόταν αδιαμαρτύρητα κάθε μουσική πλοκή, ούτε από την άλλη (ο σημερινός ακροατής) θεωρείται ως ο τρώγιμος της στοάς των μνημένων που αντιλαμβάνεται κάθε συμβολισμό και παραπομπή. Η μουσική του Ντίνου Κωνσταντινίδη λειτουργεί άμεσα, επικοινωνιακά στον σύγχρονο ακροατή λόγω της καλής δομής και ισορροπίας της. Η μουσική επιφάνεια πριμοδοτεί την αφηγηματικότητα έναντι της περιώνυμης αισθητικής, μέσα όμως από το σεβασμό και την ειλικρινή αποδοχή των μουσικών αξιών που θέσπισαν οι μεγάλοι μουσουργοί της Δύσης, δηλαδή την καλοῦπολογισμένη συνύπαρξη της μελωδίας, της αντίστιξης, της αρμονίας, του ρυθμού, της ενορχήστρωσης. Συχνά, ακούμε τον συνθέτη να αναφέρεται στην ευρωπαϊκή μουσική παράδοση του 17^{ου}, 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα και να υιοθετεί απόψεις που μπορεί να χαρακτηριστούν και ως «συντηρητικές», εγώ θα τις χαρακτήριζα ιστορικές. Όπως αποδεικνύεται από το συνθετικό έργο του, ο Ντίνος Κωνσταντινίδης αντιλαμβάνεται τη σύνθεση ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων -ως μέσο εξωτερίκευσης των εσωτερικών αναζητήσεων του κάθε συγκεκριμένου δημιουργού, και ως εκ τούτου αντανακλά την προσωπικότητά του. Οι παθητικές αναπαραγωγικές και απλουστευτικές συμπεριφορές από την πλευρά ορισμένων σύγχρονων συνθετών - που ακολουθούν τη μουσική μόδα-, προκειμένου να κολακεύσουν, «ξεκουράσουν», ή καλύτερα αποκοιμίσουν τον ακροατή, και εντέλει να έχουν εμπορικά οφέλη, όχι μόνον αφήνουν αδιάφορο τον συνθέτη Ντίνο Κωνσταντινίδη, αλλά και τον προβληματίζουν έντονα. Στην Ευρώπη, (κατά τον συνθέτη) από το Μπαρόκ ως και το Ρομαντισμό, δημιουργήθηκαν εξαιρετικά μουσικά έργα. Όμως, κατά τον 20^ο αιώνα, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την πληθώρα της πληροφορίας, η ποιοτική-έντεχνη μουσική επισκιάστηκε από εμπορικές μουσικές διασκεδαστικού τύπου, μουσικές του έντονου ισοπεδωτικού θορύβου και της εκτόνωσης, «μουσικές» του αναιτιολόγητου και αυθαίρετου αυτοσχεδιασμού, καθώς και από τις επιφανειακές χωρίς τεχνική αρτιότητα προσεγγίσεις στις ονομαζόμενες «μουσικές του κόσμου». Η απλή λογική διδάσκει ότι είναι αδύνατο αλλά κυρίως ανεπίτρεπτο να επιβληθεί

¹ Η τελετή αναγόρευσης του Ντίνου Κωνσταντινίδη σε Επίτιμο Διδάκτορα του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και η επιστημονική ημερίδα που ήταν αφιερωμένη στο έργο των Ντίνου Κωνσταντινίδη και Δημήτρη Θέμελη, ήταν ενταγμένες στο πλαίσιο των επιστημονικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων του Μαΐου Μουσικής Μέθεξης του 2010.

λογοκρισία στη δημιουργία, και όλοι συμφωνούν· όμως, μου είναι προσωπικά δύσκολο να μην διδαχθώ από τον Ντίνο Κωνσταντινίδη που επισημαίνει ότι η πληθώρα πληροφοριών επιδρά καταλυτικά στους νέους δημιουργούς, οι οποίοι συχνά χάνουν τη συγκέντρωση στη συστηματική μελέτη των ιστορικών έργων τέχνης, αλλά και την ίδια την αντίληψη περί της ποιοτικής τέχνης. Επίσης, πολλούς από εμάς βρίσκει σύμφωνους η παρατήρηση του Ντίνου Κωνσταντινίδη ότι βασικό ρόλο για την απομάκρυνση του ενδιαφέροντος του μουσικόφιλου ακροατηρίου από τις συναυλίες ποιοτικής-έντεχνης μουσικής, διαδραματίζει ο περιορισμός ποιοτικών συναυλιών. Η εμπορική αντίληψη που υποστηρίζει ότι το ακροατήριο ενδιαφέρεται για ελαφριές και εύκολες μουσικές και η ελλιπής εκπαίδευση των νέων δημιουργών, αλλά και των μουσικών εν γένει συντελούν στην προσβασιμότητα στις σοβαρές συναυλίες. Είναι αποδεδειγμένο ότι ο περιορισμός των συναυλιών ποιοτικής-έντεχνης μουσικής για εμπορικούς λόγους και η ελλιπής εκπαίδευση των νέων μουσικών αποδομεί την ποιοτική-έντεχνη μουσική συνολικά, με αποτέλεσμα το μουσικόφιλο κοινό να απομακρύνεται, όλο και περισσότερο, από τις συναυλίες ποιοτικής-έντεχνης μουσικής και συχνά να συγχέει την πραγματική υψηλή τέχνη με τα εμπορικά-εκτονωτικά υποκατάστατά της.

Πλέον οι περισσότεροι νέοι μουσικοί λόγω πληθώρας πληροφοριών δεν επικεντρώνουν τη σπουδή τους στα έργα των μεγάλων μουσουργών, με αποτέλεσμα να μην τα γνωρίζουν σε βάθος, και να μην τα αξιοποιούν ως φάρους στη δική τους δημιουργία. Όλη αυτή η συμπεριφορά έχει ως επακόλουθο την αποδόμηση της αντίληψης περί ποιοτικής-έντεχνης μουσικής, τη συρρίκνωση του μουσικόφιλου ακροατηρίου και την απομάκρυνσή του από τους χώρους συναυλιών.

Στο σύνολό της η μουσική του Ντίνου Κωνσταντινίδη διακρίνεται για τη λυρικήότητά της, συχνά δε ο ίδιος αυτοαποκαλείται νεορομαντικός συνθέτης. Η τάση του νεορομαντισμού συνοψίζεται στην εμπλουτισμένη αρμονία με χρωματικούς φθόγγους, στη διεύρυνση της τονικότητας, στη διαστολή των παραδοσιακών μορφών και τη μοτιβική (ή κατ' άλλους) θεματική μεταμόρφωση, στο συμβολισμό και στον ηχοχρωματικό εμπλουτισμό διαμέσου της ευρηματικής ενορχήστρωσης -ποιοτικά στοιχεία, δηλαδή, που αρχικά ιχνηλατούμε στο Ρομαντισμό. Στα νεορομαντικά έργα του Ντίνου Κωνσταντινίδη (που άλλα μπορούν να χαρακτηριστούν χρωματικά, και άλλα νεοτονικά) συγκεκριμένοι φθόγγοι με λειτουργία 'pivots' (άξονες) βρίσκονται στο επίκεντρο επιμέρους φθογγικών περιβαλλόντων. Στο βαθύτερο επίπεδο δομής οι φθόγγοι-άξονες δημιουργούν ένα «χαλαρό τονικό περιβάλλον», ενώ στο ενδιάμεσο επίπεδο δομής και στη μουσική επιφάνεια προβάλλονται στοιχεία δανεισμένα από τρόπους (όπως πεντατονικές κλίμακες, συμμετρικές και συνθετικές κλίμακες, καθώς και μοτιβικούς σχηματισμούς και φόρμουλες). Τα στοιχεία αυτά είναι διανθισμένα με χρωματικούς φθόγγους, και οικονομία τέτοια, ώστε να μην οδηγηθεί το αρμονικό περιβάλλον στην πλήρη ατονικότητα. Επιπροσθέτως, ο περίτεχνος χειρισμός των διανθισμένων χρωματικά μελωδικών στοιχείων, των επαναλαμβανόμενων συγχορδιών (με ελεύθερη λειτουργία), των εναλλασσόμενων λυρικών φράσεων (με τροπική υπόσταση), καθώς και των χαρακτηριστικών αρπισμών (που συντίθενται από στοιχεία των συνηχίσεων και των μελωδικών φράσεων), δημιουργούν άλλοτε την αίσθηση της πανδιατονικότητας και άλλοτε της νεοτονικότητας στα έργα του Ντίνου Κωνσταντινίδη. Η ισορροπία στα λυρικά του έργα διασφαλίζεται από τις αναλογίες στη δομή και τις υπολογισμένες εναλλαγές ρυθμού και ενορχήστρωσης στα υψηλότερα επίπεδα. Πολλά από τα έργα, κυρίως μουσικής δωματίου, αρχίζουν με ένα χαρακτηριστικό «αναγγελτικό» μοτίβο σε αρπισμό, το οποίο επιστρέφει αυτούσιο ή παραλλαγμένο, σε όλο το μουσικό κείμενο, προσδίδοντας συνοχή αλλά και ροή.

Συχνά, το χαρακτηριστικό αυτό «αναγγελτικό» μοτίβο μαζί με ένα δεύτερο μελωδικό-ρυθμικό γεγονός, που έγκειται στην επιτάχυνση/επιβράδυνση επιλεγμένων φθόγγων, λειτουργούν ως σπόνδυλοι, που συνδέουν τα εσωτερικά τμήματα των έργων. Επιπλέον, τα δύο αυτά χαρακτηριστικά γεγονότα (αναγγελτικό μοτίβο-επαναλαμβανόμενοι φθόγγοι) δημιουργούν μελωδικό-ρυθμικά επεισόδια, τα οποία εναλλάσσονται μεταξύ των διαφορετικών οργανικών οικογενειών. Τα δεξιοτεχνικά *passage* που εμφανίζονται κατά τη ροή των έργων συχνά συγκεράζουν εκτεταμένους αρπισμούς, χρωματικά περάσματα, μελωδικό-ρυθμικά επεισόδια, ενώ αναπτύσσονται εμφατικά μέσα από υψηλές δυναμικές (*dynamics*) και μετασχηματίζονται σε επαναλαμβανόμενους φθόγγους, που οδηγούν με αυξημένη ορμή στην κορύφωση της μουσικής πράξης. Τα έργα του Ντίνου Κωνσταντινίδη στο σύνολό τους παρουσιάζουν με ζηλευτή ευκρίνεια ένα ή και περισσότερα σημεία κορύφωσης, ακολουθώντας τον ηχητικό αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των σπουδαίων έργων του Κλασικισμού και του Ρομαντισμού. Συχνά ο συνθέτης προσεγγίζει το *finale* με ήσυχες νότες στη μεσαία ή τη χαμηλή περιοχή των οργάνων, ενώ τα κρουστά συμβάλλουν ήρεμα στην τέλεση της «μουσικής κάθαρσης», υπαινίσσοντας τη διακριτικότητα των φινάλε τις ιταλικής ουβερτούρας.

Είναι αδύνατο να παρουσιαστεί με λεπτομέρεια, στην παρούσα εργασία, το συνθετικό έργο του Ντίνου Κωνσταντινίδη στο σύνολό του, το εύρος και η ποιότητα του οποίου είναι εκπληκτικά. Έργα-σταθμοί στη δημιουργική πορεία του συνθέτη αποτελούν οι έξι συμφωνίες, τα Κουαρτέτα Εγχόρδων αριθμός 2 και αριθμός 5, το *Legend* για άλτο σαξόφωνο και κρουστά, το έργο *Grecian Variations*, καθώς και το έργο *Antigone: Hymn to the Human Spirit* για τενόρο και ορχήστρα.

Επιγραμματικά, η *Συμφωνία αριθμός 2* (*Introspections*) αποτελείται από τρία μέρη, τα οποία όμως παρουσιάζονται ως ένα. Το έργο αυτό χαρακτηρίζεται ως αυτοβιογραφικό και βασίζεται σε δύο διακριτές μουσικές ιδέες. Η αρχική είναι μια συνήχηση από επτά φθόγγους και επανεμφανίζεται κατά τη ροή όλου του έργου σε διάφορους συνδυασμούς. Το δεύτερο θέμα είναι απόσπασμα από ελληνικό παραδοσιακό τραγούδι. Τα δύο θέματα -το πρώτο που είναι διάφωνο και το δεύτερο που είναι σύμφωνο και λυρικό- αλληλοδιαδέχονται το ένα το άλλο, σε μία διαρκή αναζήτηση της έντασης/χαλάρωσης.

Η *Συμφωνία αριθμός 5* είναι σε ελεύθερη ατονικότητα. Τα μοτιβικά υλικά προέρχονται από ένα 12φθογγικό σύνολο, το οποίο παρουσιάζεται παραλλαγμένο κατά τη ροή του έργου. Η Συμφωνία αρχίζει με εισαγωγή σε αργό τέμπο που μας οδηγεί στο τμήμα σε στιλ σκέρτσο. Το δεύτερο μέρος είναι ήρεμο και λυρικό, ενώ ένα χαρακτηριστικό τρίχορδο επαναδιατάσσεται, δημιουργώντας σύνολα 11 φθόγγων, τα οποία στη συνέχεια εναλλάσσονται, προκαλώντας άλλοτε ένταση και άλλοτε ηρεμία. Το τελευταίο μέρος είναι ρυθμικό και πολύ ζωντανό, ενώ σύντομα αντιστικτικά επεισόδια το οδηγούν στην κορύφωση. Το τρίτο μέρος τελειώνει με ένα έντονο κρεσέντο.

Το λυρικό έργο *Legend* για άλτο σαξόφωνο και κρουστά είναι χρωματικό. Η ισορροπία μεταξύ σαξοφώνου και κρουστών είναι εξαιρετική, καθώς συνυπάρχουν ισότιμα στο έργο. Παράλληλα, οι ευαίσθητοι ηχοχρωματικοί συνδυασμοί του σαξοφώνου και των κρουστών σε πολλά σημεία του έργου αποδίδουν «πολύ-ηχοχρωματικά» αποτελέσματα που θυμίζουν ιμπρεσιονιστικές προσεγγίσεις. Τα

στοιχεία που συνθέτουν το έργο είναι προσεκτικά επιλεγμένα από τον δημιουργό, τοποθετώντας το στο χώρο των λόγιων έργων μουσικής δωματίου.

Οι δεξιοτεχνικές απαιτήσεις για την αποτελεσματική ερμηνεία του έργου είναι μεγάλες. Συχνά ο συνθέτης παρουσιάζει νότες στη χαμηλή περιοχή του σαξοφώνου με ένδειξη *p* ή *pp*, γεγονός που επιβάλλει τη συστηματική προετοιμασία από την πλευρά των εκτελεστών για την απόδοσή τους. Κατά την εκτίμησή μου, για να ερμηνευτεί αποτελεσματικά το *Legend*, ο σαξοφωνίστας θα πρέπει να έχει εντυπώσει στον τρόπο ερμηνείας της γαλλικής ή της αμερικανικής σχολής· θα πρέπει δηλαδή να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένο τύπο βιμπράτο και ατάκας και να έχει την κατάλληλη τεχνική κατάρτιση, προκειμένου να διατηρεί την ηχοχρωματική ομοιογένεια κατά την αυξομείωση των δυναμικών και την αλλαγή περιοχής (ρετζίζιτρου).

Βιογραφικά στοιχεία και αναδρομές

Τέκνο της υπερήφανης γης της Ηπείρου, ο Ντίνος Κωνσταντινίδης γεννήθηκε στα Ιωάννινα στις 10 Μαΐου του 1929, από πατέρα στρατιωτικό, που όμως ήταν και καλός βιολιτζής. Εκεί, στο ζεστό γιαννιώτικο σπιτικό περιβάλλον, ο μικρός Ντίνος κοινωνήσε τους παλμούς, τους λυγμούς και τους ήχους της ελληνικής μουσικής παράδοσης, την οποία (ελληνική παράδοση) ρίζωσε βαθιά μέσα του και με την οποία πλούτισε τα δικά του έργα. Η δομή και η πειθαρχία του πατρικού περιβάλλοντος άνδρωσαν και θωράκισαν τον νεαρό Ντίνο με αντοχή, επιμονή, τόλμη και υπέρμετρη εργατικότητα. Το πρώτο ερέθισμα για τη σοβαρή ενασχόλησή του με τη μουσική το δέχτηκε από τον μεγαλύτερο αδελφό του, ο οποίος άρχισε μαθήματα βιολιού στο Ωδείο Ιωαννίνων το 1941. Την ίδια χρονιά, ο Ντίνος μετά από μία απλή επίσκεψη - συνοδεύοντας τον αδελφό του στο Ωδείο-, «εκτυφλώθηκε από τη λάμψη του βιολιού» και άρχισε μαθήματα με την Όλγα Μέντζου, την πρώτη του δασκάλα. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η κατοχή στέρησαν στην οικογένεια του Ντίνου Κωνσταντινίδη την αρμονία και την ισορροπία της επιβίωσης, όπως εξάλλου και σε όλο τον ελληνικό λαό, γεγονός που τους ανατάραξε και τους εκτόπισε στην Αθήνα. Από το 1944 και ύστερα ο Ντίνος Κωνσταντινίδης έβρισκε καταφύγιο στο διπλανό καφενείο του σπιτιού του, όπου εκεί ως πιστός θαμώνας τρεφόταν με ηχογραφήσεις του κλασικού ρεπερτορίου από το γραμμόφωνο. Εκεί πρωτοάκουσε το Κοντσέρτο για Βιολί σε Ρε Μείζονα, αριθμός 61 του Μπετόβεν, και μάλιστα, όταν πληροφορήθηκε ότι το γραμμόφωνο είναι προγραμματισμένο να παίζει το ίδιο έργο κάθε δύο ώρες, επέστρεφε στο καφενείο οκτώ φορές το 24ωρο, για να ακούσει το ίδιο έργο... Σε ηλικία 15 ετών ο Ντίνος Κωνσταντινίδης εισήχθη στο Ελληνικό Ωδείο στην Αθήνα και σπούδασε βιολί με τον Tony Schultze, από τον οποίο δίδαχθηκε το Κοντσέρτο για Βιολί σε Σολ Ελάσσονα, του Max Bruch, έργο που συντάραξε τον ταλαντούχο μαθητή.² Οι «πολεμικές συγκρούσεις» της περιόδου, δυστυχώς, μεταφέρθηκαν και μέσα στην οικογένεια του Ντίνου Κωνσταντινίδη. Η έντονη προσωπικότητα του πατέρα του αμφισβήτησε τις καλλιτεχνικές επιλογές του Ντίνου ως μη ρεαλιστικές για την επιβίωσή του, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν διαδοχικές αντιπαραθέσεις μεταξύ τους, με νικητή βέβαια τον στρατευμένο μαχητή στα χαρακώματα της δημιουργικής τέχνης Ντίνου, και ηττημένο τον παραδοσιακό στρατιώτη, τον πατέρα του Ντίνου, Δημήτρη. Στη διαδικασία, όμως, της αντιπαραθέσης και της διαπραγματεύσεως μεταξύ των δύο «χαρακτήρων-ηρώων» του ιστοριογραφικού μας

² Σημειωτέον ότι ο πρώτος μαθητής χρονολογικά του Schultze υπήρξε ο Νίκος Σκαλκώτας και ο τελευταίος ο Ντίνος Κωνσταντινίδης, κατά τον ίδιο τον Ντίνο Κωνσταντινίδη.

έργου, ο Ντίνος εισήχθη και σπούδασε για λίγο στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, χωρίς όμως να μετατοπιστεί από τις επιλογές του. Μάλιστα, σε μία μεταστροφή του λόγου ο ίδιος αναφέρει χαρακτηριστικά: «Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, ούτε εγώ ωφελήθηκα από τη Νομική Επιστήμη, αλλά ούτε και εκείνη από εμένα». Η αποδοχή και επιδοκιμασία των καλλιτεχνικών επιλογών του Ντίνου, όμως, δεν άργησε πολύ να αναφανεί και στο άγρυπνο και αυστηρό βλέμμα του πατέρα του. Πλέον το πνεύμα συμφιλιώσης είχε εδραιωθεί, (η ειρήνη είχε εμπεδωθεί), η μουσική είχε κερδίσει. Έτσι, αντί για πτυχίο Νομικής ο Ντίνος Κωνσταντινίδης απέκτησε Δίπλωμα Βιολιού και Πτυχίο Αρμονίας και άρχισε να εργάζεται ως βιολονίστας στις μεγάλες ορχήστρες της Αθήνας (Κρατική, Λυρική, Εθνική). Στα επόμενα χρόνια οι σπουδές συνεχίστηκαν στις ΗΠΑ, ενώ με υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών είχε την ευκαιρία να σπουδάσει με κορυφαίους δασκάλους βιολονίστες, όπως τους Ivan Galamian, Dorothy Delay, και Josef Gingold, σε δύο από τα σπουδαιότερα ιδρύματα της βιολιστικής τέχνης· συγκεκριμένα, στο Julliard School of Music και στο Indiana University, αποκτώντας Diploma και Master of Music αντιστοίχως. Τις σπουδές του συνέχισε και ολοκλήρωσε στο Michigan State University, από όπου απέκτησε PhD στη Σύνθεση.

Οι πολύ καλές σπουδές του Ντίνου Κωνσταντινίδη, καθώς και η εξαιρετική εργατικότητα του, τον αντάμειψαν, δίνοντάς του την ευκαιρία να υπηρετήσει ως εξάρχων βιολονίστας σε μεγάλες ορχήστρες των ΗΠΑ, όπως στη Συμφωνική Ορχήστρα της Ινδιανάπολης και στη Συμφωνική Ορχήστρα του Baton Rouge. Επίσης, από το τέλος της δεκαετίας του 1960 και ύστερα δίδασκε ως καθηγητής Βιολιού και κατόπιν Σύνθεσης στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Λουιζιάνα (ΠΠΑ). Ο Ντίνος Κωνσταντινίδης έχει τιμηθεί με πάρα πολλά βραβεία, ενώ εξακολουθεί να κατέχει την τιμητική θέση Boyd Professor of Composition στο ΠΠΑ, και συνεχίζει να είναι ο καλλιτεχνικός διευθυντής και μαέστρος της Louisiana Sinfonietta.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ASCAP Biographical Dictionary, 4th ed., “Constantinides, Dinos Demetrios.” NY, Jaques Cattell Press, 1985, 96.

Anderson, Ruth E. *Contemporary American Composers: A Biographical Dictionary*. Boston, Mass., G. K. Hall & Co., 1976, 85.

Constantinides, Dinos. *Music of Dinos Constantinides*. Magni Publications, Baton Rouge, LA, 2010.

_____. *Composition in the New Millennium: four articles*. Magni Publications, Baton Rouge, LA, 2002.

_____. *Bulletin of the National Association of Composers, USA*: “Dinos

Constantinides: My Composition Credo,” Series III, Volume I, Number 2.
Malibu, California, Spring, 1990, 4.

_____. *Dinos Constantinides: Catalogue of his Works*. Baton Rouge, LA, 2010.

Day, Leo. *Selected Songs of Dinos Constantinides*. Magni Publications, Baton Rouge, LA, 2003.

Farrell, Aaron. *Performance and Theoretical Analysis of Dinos Constantinides’ Twentieth-Century Studies for Two Violins.*” (From the 2004 Doctoral Diss. ‘A Practical Guide to Twentieth-Century Violin Etudes with Performance and Theoretical Analysis’ at Louisiana State University.), Magni Publishers, Baton Rouge, LA, 2005.

Ταμβάκος, Θωμάς. *Ντίνος Κωνσταντινίδης*. Αρχείο Ελλήνων Μουσουργών, Αθήνα, 2010.

Thomson, Laura M. *A Pedagogical and Comparative Study: Selected Songs of Dinos Constantinides*. Doctoral Diss., University of Mississippi. 2004.

Who is Who in American Music. 2nd ed., “Dinos Constantinides.” NY, Jaques Cattell Press, 1985, 115.

Ζέρβας, Αθανάσιος. *Σαξοφωνική Ιστορική Προοπτική: Σχολιασμοί στο μουσικό περιεχόμενο και τις ερμηνευτικές πρακτικές σε επιλεγμένα έργα ελλήνων συνθετών*. *Σαξοφωνολογίες*, 1^ο τεύχος, Σύλλογος Σαξοφώνου Ελλάδος, Ιανουάριος 2007.